

CHAMADOS A QUITAR AS SANDALIAS

REFLEXIÓN SOBRE A MENSAXE DE FRANCISCO

Chamados para comunicarse como fillos de Deus

O evanxalista Mateo recorda as palabras de Xesús: “Non chame ‘pai’ ningún de vós na terra, porque un é o voso Pai, o do ceo” (Mt 23,9). Para iso, di, “todos vós sodes irmáns”. Para comunicar aos fillos de Deus, xa que logo, hai que buscar a forma en que comunicou o Pai e como anunciou o Fillo no cal, pola graza, somos fillos e irmáns.

No Novo Testamento, o Pai fala do bautismo de Xesús no río Xordán e durante a transfiguración no monte Tabor. No bautismo, Xoán o Bautista, e a multitude presente, unha voz atravesa o ceo: “E sucedeu que por aqueles días chegou Xesús desde Nazaret de Galilea e foi bautizado por Xoán no Xordán. Apenas saíu da auga, viu rasgarse os ceos e ao Espírito que baixaba cara a El como unha pomba. E unha voz deixouse oír desde o ceo: “Ti es o meu Fillo benquerido, o meu predilecto” (Mc 1, 9-11). Ademais de no evanxeo de Marcos, hai outra síntese do mesmo acontecemento en Mateo e en Lucas (Mt 3, 16-17; Lucas 3, 21-22).

No momento da transfiguración de Xesús, con todo, en presenza dos tres apóstolos -Pedro, Santiago e Xoán- a voz de Deus revélase de xeito diferente: “Aínda estaba falando cando apareceu unha nube luminosa que os cubriu; e unha voz saíndo da nube dixo: Este é o meu Fillo benquerido, o meu predilecto: escoitádeo. Ao escoitaren isto, os discípulos caeron debuzados, cheos de temor.” (Mt 17, 5-6; Mc 9, 2-7). No Evanxeo de Lucas tamén atopamos: “E unha voz desde a nube dicía: Este é o meu Fillo, o Elixido, escoitádeo” (Lc 9, 35).

A voz de Deus Pai, con todo, aparece noutro momento importante nos Evanxeos, de San Xoán (Xn 12). Logo da resurrección de Lázaro, Xesús sente que se achega a hora final e diríxese ao Pai: “Agora a miña alma está axitada, e que direi: Pai, líbrame desta hora?. Pero se por isto cheguei, para esta hora: Pai, glorifica o teu Nome». Entón veu unha voz do ceo: «Xa o glorifiquei e volverei a glorificalo». (Xn 12, 27-28).

O Pai, entón, fala a través do Fillo; coñecémolo por canto o Fillo dinos del. É a confianza co Fillo, na familiaridade cotiá coa súa Palabra, a empatía cos seus pensamentos e sentimentos, que nós aprendemos a falar como fillos de Deus con palabras de misericordia, de acollida, da profecía. Sen profundar no misterio do Fillo de escoitar para aprender o seo do Pai, as nosas palabras serán o froito de estratexias, mais nunca terá a forza para impactar ao corazón, para adestrar a alma na alegría da reconciliación e o encontro co Elixido.

Sanar as relacións

A misericordia ten o poder “para sanar as relacións danadas e volver levar a paz e harmonía ás familias e ás comunidades. [...] A misericordia é capaz de activar un novo modo de falar e de dialogar” (FRANCISCO, *Comunicación e misericordia: un encontro fecundo*). Vivir como irmáns, no perdón e na acollida é o resultado da experiencia da misericordia, que tamén se converte en orientación para renovar a dinámica e institucións eclesiais.

A contemporaneidade, lembraba Xoán Paulo II na encíclica *Deus in misericordia*, “parece opoñerse ao Deus da misericordia e tende ademais a arrincar do corazón humano a idea mesma da misericordia. A palabra e o concepto de «misericordia» parecen producir unha certa desazón no home, quen, grazas aos adiantos tan enormes da ciencia e da técnica, fíxose dono e dominou a terra moito máis que no pasado (cf. Xén 1, 28)”.

O Xubileo Extraordinario da Misericordia, a 50 anos do Concilio Vaticano II, renova na Igrexa a responsabilidade e a alegría para emprender o camiño da misericordia non como diminución dos rigores da xustiza, senón máis ben como un xeito de mostrar que Deus non só fai xestos de misericordia, senón que El mesmo é misericordia. Como Benedicto XVI lembrou na súa encíclica *Deus caritas est*: “Deus é amor, e quen permanece no amor permanece en Deus e Deus nel” (1 Xn 4, 16). Estas palabras da Primeira Carta de Xoán expresan con claridade meridiana o corazón da fe cristiá: a imaxe cristiá de Deus e tamén a conseguinte imaxe do home e do seu camiño [...]. Por iso, na miña primeira encíclica desexo falar do amor, do cal nos colma Deus, e que nós debemos comunicar aos demais”.

Este é o don que a Igrexa desexa expresar con xestos e palabras, testemuñando nas rúas do mundo que a misericordia abre as portas ao futuro, preocúpase do camiño que hai que seguir, en lugar de mirar ao pasado marcado polos fracasos.

Vale a pena lembrar o Evanxeo de Xoán (Xn 8), o encontro entre Xesús e a adúltera e dos seus agresores: “scríbalos e os fariseos tráenlle unha muller sorprendida en adulterio, e, colocándoa no medio, dixéronlle: «Mestre, esta muller foi sorprendida en flagrante adulterio. A lei de Moisés mándanos apedrar ás adúlteras; ti, que dis?». Preguntábanlle isto para comprometelo e poder acusalo. Pero Xesús, inclinándose, escribía co dedo no chan. Como insistían en preguntarlle, incorporouse e díxolles: «O que estea sen pecado, que lle tire a primeira pedra». E inclinándose outra vez, seguiu escribindo. Eles, ao oílo, foron liscando un a un, empezando polos máis vellos. E quedou só Xesús, coa muller no medio, que seguía alí diante. Xesús incorporouse e preguntoulle: «Muller, onde están os teus acusadores?; ninguén te condenou?» (Xn 8, 3-11).

Xesús compadécese, comparte o sufrimento da muller. A diferenza dos acusadores, que miraban o pasado pecaminoso dela, Xesús levántase (como para indicar a idea dun nacer de novo) e ofrécelle o perdón que abre un novo camiño. Ademais, “os misericordiosos teñen un amor incontible polos pequenos, os enfermos, os pobres, os que foron humillados e sufriron abusos, os que sofren inxustizas e os que foron expulsados, aqueles que están atormentados e aflixidos; eles son próximos a quen caeron no pecado e a culpa. Ningunha miseria é tan profunda, ningún pecado é tan terrible, como para que non se poida aplicar” (D. BONHOEFFER, *Discipulado*, Queriniana, Nova York 1997, p. 103).

Quitar as sandalias

“Comunicar significa compartir e para compartir necesítase escoitar”. Escoitar é un acto de humanidade, dun encontro co outro, o que indica unha desaparición dun mesmo, un “martirio” do eu para dar voz, espazo, a outro. “Na escoita consúmase unha especie de martirio, un sacrificio de si mesmo no que se renova o xesto realizado por Moisés ante a zarza ardente: quitar as sandalias no «terreo sagrado» do encontro co outro que me fala (cf. Ex 3,5)”. (FRANCISCO, *Comunicación e misericordia: un encontro fecundo*).

Escoitar é un deixar habitar, facer experiencia do don doutro. Isto é o que escribiu Efrén o Sirio sobre o nacemento de Xesús. É María quen fala:

“Con ti comezo e espero acabar contigo. Se eu abro a boca, enche a miña boca. Son dunha terra da que Ti es o agricultor: sementando en min a túa voz, ti que te sementas a ti mesmo no ventre da túa nai”.

(EFRÉN, O SIRIO, *Himnos sobre a Natividade* 15.1).

Efrén o Sirio volve ler o nacemento de Deus na Virxe María, como unha acción de escoita da mesma vida de Deus “como polo pequeno oído de Eva a morte entrou, o mesmo a través dun oído novo, o de María, a vida chegou e foinos concedida” (EFRÉN O SIRIO, *Himnos sobre a Igrexa*, XLIX, 7).

A escoita afina os sentidos cando se configura a través do silencio que é “parte integrante da comunicación e sen el non existen palabras con densidade de contido. No silencio escoitamos e coñecemos mellor a nós mesmos; nace e profúndase o pensamento, comprendemos con maior claridade o que queremos dicir ou o que esperamos do outro; eliximos como expresarnos.” (BENEDICTO XVI, *Mensaxe para a Xornada Mundial das Comunicacións Sociais: Silencio e Palabra: camiño de evanxelización*).

É en silencio onde tomamos conta da presenza do Señor, tal e como recorda San Agustín: “a nosa alma necesita a soidade. Na soidade, se a alma está atenta, Deus déixase ver. A multitude é ruidosa: para ver a Deus o silencio é necesario” (SAN AGUSTÍN, *Comentario ao Evanxeo de San Xoán*).

É no silencio, en conseguir escoitar, onde nos aferramos ao rumoreo de Deus que mostra o seu amor incansable por nós: “como se di, non hai peor xordo que o que non quere oír. Se Deus é o autor da Biblia, entón é o autor da antropoloxía que lle ofrece ao home. Se na Biblia é Deus quen escribe o texto para explicar aos homes a súa idea de home, entón pode comportarse como calquera pai real e auténtico mestre: repite, esperando con ansiedade a resposta do home. [...] Todos temos que escoitar, estudar e comprender “ (S. PETROSINO, “Creación y misericordia”, en MISSIO, los testigos de Dios, testigos de la misericordia, Missio, Roma 2012, pp. 7-13, p. 8)

Redes dixitais, entre a responsabilidade e a proximidade

O desenvolvemento da tecnoloxía posibilita unha proximidade que antes era máis complexa: se na Idade Media, as reunións tiñan unha velocidade de peóns, agora multiplícanse as formas de interacción, intercambio e encontro. É o “poder da comunicación como proximidade” (FRANCISCO, *Comunicación e misericordia: un encontro fecundo*). Esta visión guía a reflexión sobre a comunicación como unha relación e, polo tanto, “Non abonda pasar polas rúas dixitais, é dicir simplemente estar conectados: é necesario que a conexión vaia acompañada dun verdadeiro encontro. [...] As estratexias comunicativas non garanten a beleza, a bondade e a verdade da comunicación. O mundo dos medios de comunicación non pode ser alleo da preocupación pola humanidade, senón que está chamado a expresar tamén tenrura. A rede dixital pode ser un lugar rico en humanidade: non unha rede de cables, senón de persoas humanas”. (FRANCISCO, *Mensaxe para a XLVIII Xornada Mundial das Comunicacións: Comunicación social ao servizo dunha auténtica cultura do encontro*).

A polarización dun entusiasmo inxenuo ou unha visión apocalíptica do mundo dixital non axudará moito, nin moito menos as prácticas educativas. Hoxe asistimos a unha expansión das diversas formas sociais entre si, sen prioridade lóxica ou temporal. Pódese compartir unha experiencia primeiro a través das redes sociais e logo ser parte dun grupo e ter un encontro, e pode ocorrer ao contrario: logo dun retiro entre os mozos dunha Diocese pódese seguir cultivando a reflexión a través das redes sociais.

É unha aposta para xogar de xeito responsable, como recorda Adriano Fabris: “Trátase [...] de recuperar, en relación coas novas tecnoloxías, a dimensión dunha resposta real: os criterios e os principios que garanten o funcionamento e darlles valor. [...] Cada un de nós, en persoa, é responsable na medida en que se suma nunha relación que o implica, e asúmeo reflexivamente [...]. Quen é responsable é responsable non só das relacións que dependen de cada un propiamente. [...] É o responsable da mesma natureza das relacións nas que está involucrado: o alcance xeral en que se desenvolve o seu obrar” (A. FABRIS, *Ética de las nuevas tecnologías, la escuela*, Brescia 2012, pp. 133-134). Isto pódenos axudar a pensar o que está ocorrendo nos contos de Twitter e Instagram do papa Francisco.

Mons. Dario Edoardo Viganò

Prefecto da Secretaría para a Comunicación da Santa Sé